

DOI: 10.31866/2616-7948.1(15).2025.335352
УДК 050:[8+7]Веселка(438=161.2)"1922/1923"

«Смолоскип, що [...] світив національними кольорами»: особливості літературно-мистецького журналу «Веселка» у Каліші, Польща (1922–1923 роки)

У статті проаналізовано концептуально-тематичні особливості літературно-мистецького журналу «Веселка», навколо якого згуртувалася ціла плеяда митців художнього слова. Журнал допоміг творчому зростанню не лише талановитих письменників, а й майстерних ілюстраторів, які згодом прикрасили своїми орнаментами й заставками низку українських видань. Недовга (лише півторарічна) видавнича історія журналу «Веселка» виявилася достатньою для набуття ним значення літературного форуму, відкритого для конструктивних дискусій та артикуляції нових ідей, які народжувались у його творців і найближчого кола читачів-однодумців. Попри всі труднощі, журнал продовжував залишатися розмаїтим у тематичному плані: на його шпальтах публікувалися п'єси, оповідання, новели, нариси, вірші, тут же публікувалися статті й рецензії. Також на шпальтах «Веселки» часто з'являлися перекладні твори та зразки поетичної творчості.

Журнал став зразком розвитку та еволюції видавничої справи в таборах, адже його видавці сприйняли всі зауваги, які були висловлені читачами до змістового наповнення преси, що тиражувались у 1921 р. За весь час існування часопис не відчував будь-якого тиску цензури та влади, редактори вільно могли обирати напрям і характер публікацій. Крім того, редколегія публікувала надіслані матеріали навіть тоді, коли не зовсім погоджувалася з думкою автора. Задля розширення читачької аудиторії редактори часопису подавали різноманітну інформацію (вісті з України, таборова хроніка, бібліографія тощо), однак основною метою заснування «Веселки» стало творення мистецтва заради мистецтва. Часопис об'єднав навколо себе митців, які черпали натхнення не з оточення, а зі свого внутрішнього «я», утілюючи своє бачення світу в оригінальних мистецьких творах.

Ключові слова: журнал «Веселка»; редколегія; стаття; табір Каліш; інтернована Армія УНР; Польща.

Юлія ГОЛУБНИЧА-ШЛЕНЧАК

д-р філос.

Київський столичний
університет
імені Бориса Грінченка
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2,
04070, Київ, Україна
y.holubnycha-shlenchak@kubg.
edu.ua

ORCID 0000-0001-6591-4493

Наталія СИДОРЕНКО

д-р філол. н., проф.

Київський національний
університет
імені Тараса Шевченка
вул. Юрія Іллєнка, 36/1,
01033, Київ, Україна
sydorenko@knu.ua

ORCID 0000-0001-8734-9704

Ігор СРІБНЯК

д-р. іст. н., проф.

Київський столичний
університет
імені Бориса Грінченка
вул. Левка Лук'яненка, 13Б,
04070, Київ, Україна
i.sribniak@kubg.edu.ua

ORCID 0000-0001-9750-4958

© Голубнича-Шленчак Ю.,
Сидоренко Н., Срібняк І., 2025

“THE TORCH THAT [...]SHINED WITH NATIONAL COLOURS”: PECULIARITIES OF THE LITERARY AND ARTISTIC JOURNAL “VESELKA” IN KALISZ (POLAND 1922–1923)

Yuliia HOLUBNYCHA-SHLENCHAK

PhD

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

Bulvarno-Kudriavska Str., 18/2, 04070, Kyiv, Ukraine

y.holubnycha-shlenchak@kubg.edu.ua

ORCID 0000-0001-6591-4493

Nataliia SYDORENKO

Doctor of Philology, Professor

Taras Shevchenko National University of Kyiv

Yuriy Illyenko Str., 36/1, 01033, Kyiv, Ukraine

sydorenko@knu.ua

ORCID 0000-0001-8734-9704

Ihor SRIBNYAK

Doctor of History, Professor

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

Levko Lukianenko Str., 13-B, 04212, Kyiv, Ukraine

i.sribniak@kubg.edu.ua

ORCID 0000-0001-9750-4958

The article analyses conceptual and thematic peculiarities of the literary and artistic journal “Veselka”, around which a whole galaxy of masters of the artistic word rallied. The journal helped the creative growth of not only talented writers, but also skilful illustrators, who later decorated a number of Ukrainian publications with their ornaments and covers. The rather short (only one and a half years) publishing history of the journal “Veselka” turned out to be sufficient for acquiring the significance of a literary forum, open to constructive discussions and articulation of new ideas that were born in the minds of its creators and the closest circle of like-minded readers. Despite all the difficulties, this journal continued to remain thematically diverse: plays, stories, novellas, essays, poems were printed on its pages; articles and reviews were also published there. Additionally, translated works and samples of poetic creativity often appeared in the columns of “Veselka”.

The journal became a model of the development and evolution of publishing in the cantonments, as its publishers accepted all the comments that were expressed by readers regarding the content of the press that was circulated in 1921. Throughout its existence, the journal did not experience any pressure from censorship or the authorities. The editors were free to choose the direction and nature of their publications. In addition, the editorial board published submitted materials even when they did not completely agree with the author's opinion. To expand the readership, the journal's editors provided a variety of information (news from Ukraine, cantonment chronicles, bibliography, etc.), but the main goal of founding “Veselka” was to create art for the sake of art. The journal united around itself artists who drew inspiration not from their surroundings, but from their inner selves, embodying their vision of the world in original works of art.

Keywords: journal “Veselka”; editorial board; article; Kalisz cantonment; interned Army of the UNR; Poland.

Актуальність проблеми

Перший рік перебування в таборах інтернованих для переважної більшості вояків Армії УНР був позначений підготовкою до повернення додому для продовження боротьби з більшовизмом. Для українського вояцтва не було таємницею те, що Державний центр УНР в екзилі створив Партизансько-повстанський штаб на чолі з генералом Ю. Тютюнником, заходами якого готувалося загальне збройне повстання на українських землях. Зміцненню морально-психологічного духу інтернованих сприяла й нормалізація побутових умов та поліпшення харчування навесні-влітку 1921 р., а також залучення таборян до виконання різних оплачуваних робіт поза межами таборів, що допомагало додатково поліпшити харчування та навіть зробити заощадження.

Поважний внесок у зміцнення національно-державницьких почувань інтернованого українського вояцтва зробила таборова преса, що стала невід'ємною частиною повсякдення таборян. Розуміючи її значення у виробленні патріотичного світогляду вояцтва, командування Армії УНР подбало про заснування дивізійних листків і літературних журналів, які видавалися заходами культурно-освітніх відділів дивізій. Разом із тим — попри брак необхідних засобів (папір, фарба, друкарське устаткування) — зусиллями просвітян та ініціативних старшин у таборах було розпочато видання ще кількох часописів, які виготовлялись у напівкустарний спосіб (з використанням друкарської машинки та виготовлених від руки ілюстрацій) і тиражувалися на шапірографі.

На жаль, цілий ланцюг несприятливих військово-політичних подій — підписання Польщею мирної угоди з більшовиками в Ризі (березень 1921 р.), кризовий стан польської економіки, невдача II-го Зимового походу Армії УНР восени того ж року — змусив відмовитися від планів негайного демонтажу більшовизму в Україні військовим шляхом. Першорядним завданням для української політичної еміграції стало накопичення сил та гуртування ветеранів Армії УНР з їхньою одночасною адаптацією до перебування в країнах Європи — в очікуванні слушного моменту для відновлення збройної боротьби з червоною Москвою. У цій ситуації важливо було підтримати тих старшин Армії УНР, які мали відповідний літературно-мистецький хист і були готові працювати для України, продукуючи нові сенси своїми прозовими й поетичними творами.

Стан розроблення проблеми

Специфіка функціонування української преси в таборовому просторі вже вивчалася (хоч і побіжно) цілою низкою істориків, дослідницька робота яких реалізувалася в кількох узагальнюючих моногра-

фіях про специфіку перебування Армії УНР у таборах інтернованих у Польщі (Kargus, 1997; Срібняк, 1997; Павленко, 1999; Колянчук, 2000; Bruski, 2000). Серед цих досліджень і розвідки з історії таборової преси польських науковців, зокрема праця Є. Місила (1991) та публікації О. Вішки, з яких можна почерпнути цінну фактологічну інформацію практично про всі таборові газети й журнали, що видавались у таборі Каліш (Wiscka, 1996–1997; Wiscka, 2001; Вішка, 2002).

До вивчення особливостей видання української таборової періодики в Польщі зверталася й Н. Сидоренко (2000), один із розділів монографії якої («“Тендітна, екзотична квітка” на чужині (журнал “Веселка” і його літературне коло)») стосувався насамперед творчих здобутків співробітників згаданого часопису, а також їхніх взаємин, які інколи набували «конфліктного характеру» (с. 122–152).

Останнім часом матеріали таборової преси все активніше використовуються як історичне джерело, завдяки чому стало можливим повніше реконструювання різних проявів життя й діяльності інтернованих українців у Каліші (Срібняк, 2017, Срібняк, 2018b, Срібняк, 2020, Sribnyak, 2021). Специфіка видання таборової періодики інтернованих вояків-українців у Каліші додатково актуалізується завдяки доповідям дослідників на міжнародних конференціях (Голубнича-Шленчак, 2019) та появі статей, що були підготовлені за матеріалами окремих таборових часописів (Срібняк, 2018a; Срібняк & Палієнко, 2022; Голубнича-Шленчак & Срібняк, 2024). Також важливим є те, що видавничий процес у таборах інтернованої Армії УНР (у т.ч. й Каліші) продовжує розроблятися у рамках дисертаційних праць (Голубнича-Шленчак, 2021).

Не можна не згадати розлогу публікацію літературознавця М. Крупача (2004) про діяльність літературно-артистичного товариства «Веселка», в якій був акумульований значний обсяг інформації і про однійменний журнал. Заслуговує на увагу й розвідка В. Просалової і Я. Григошкіної (2022), що містить окремий сюжет з аналізом мотивів лірики українських поетів таборового періоду (Юрія Дарагана, Євгена Маланюка, Максима Гриви, Михайла Селегія та Івана Зубенка), предметом поетичних рефлексій яких були героїчно-трагічні сторінки національно-визвольної боротьби, осмислення помилок і причин поразки Визвольних змагань українського народу та ін. (Просалова & Григошкіна, 2022, с. 282–283) Важливо згадати й про вихід систематичного покажчика журналу «Веселка», що значно полегшує роботу з опрацювання його змісту (Славич, 2024).

Мета статті: окреслити специфіку редакційної політики українського літературно-мистецького журналу «Веселка» за умов еміграційної дійсності; виокремити й проаналізувати концептуально-тематичні особливості творення означеного видання на чужині.

Виклад основного матеріалу

Незважаючи на те, що зима 1921–1922 рр. була вже другою в таборному житті інтернованих вояків-українців, вона досить негативно позначилася на їхньому здоров'ї і настроях. Причиною стало те, що в першу зиму українське вояцтво надихалося перспективою швидкого повернення додому і звільнення України від більшовизму, до того ж більшість таборян мала грошові заощадження, які дозволяли їм доповнювати свій недостатній таборовий раціон. Але рік, проведений за дротами, підточив їхні душевні сили, посилив ностальгію, вселив у декого зневіру. Як і рік тому, інтерновані страждали від холоду, бо дерев'яні бараки, в яких вони мешкали, неможливо було обігріти через мінімальну кількість дров і вугілля, що виділялися на ці потреби.

Усе ж прихід весни та небажання безцільно марнувати час у напівтемних бараках спонукали кількох яскравих особистостей з-поміж старшин Армії УНР до об'єднання зусиль у справі заснування журналу, якому судилося відіграти помітну роль у житті всієї таборової громади. 13 травня 1922 р. група молодих літераторів — таборяни С. Довгаль, М. Селегій, М. Загривний, Ю. Дараган та ін. — скликали збори, на яких обговорили доцільність створення нового літературно-мистецького часопису «Веселка» та визначили його програму, яка, зокрема, передбачала: згуртування українських письменників, надання допомоги обдарованим таборянам, популяризацію української культури в таборі та прищеплення кращих європейських мистецьких надбань на українському ґрунті (Вішка, 2002, с. 159).

До участі в цих зборах було запрошено й більшість членів нещодавно заснованого в Каліші українського літературно-артистичного товариства «Вінок» (голова — поручник Олександр Петлюра), у т. ч. — А. Падоліст, І. Зубенко, А. Коршнівський та ін. Його програмні постулати були практично тотожними організації «веселківців»: у статуті товариства «Вінок» (§ 1), зокрема, йшлося, що його члени мали «студіювати рідне чи чужоземне мистецтво, видавати друком праці членів Т[овариств]а або самого Т[овариств]а, влаштовувати курси і лекції, вечорниці, вистави, екскурсії, музеї, книгозбірні і т.ин.». Діяльність товариства поширювалась «на весь терен України й за межі її», а його «членами-співробітниками» могли бути всі, хто виявляв свою зацікавленість до українського мистецтва і письменства (*Статуту літературних, драматичних, 1919–1923, арк. 5, 29*).

Присутні на цьому засіданні ухвалили рішення про заснування часопису «Веселка», а також визначили зміст матеріалів, що могли подаватися до публікації в ньому, а також обрали редакційну колегію. За результатами голосування найбільшу кількість голосів отримали: Ф. Крушинський (відповідальний редактор), М. Селегій, А. Листопад та А. Коршнівський, які й утворили редколегію нового журналу. Технічним

редактором було обрано І. Зубенка, який одночасно виконував обов'язки начальника друкарні 3-ої Залізної стрілецької дивізії. Починаючи з № 5, до складу редколегії увійшов Є. Маланюк. Видавцем журналу стало новоутворене літературно-артистичне товариство «Веселка» (голова — О. Петлюра), що сформувалося шляхом об'єднання членів товариства «Вінок» та ініціаторів заснування «Веселки».

У першому числі часопису, яке вийшло в травні 1922 р., редколегія звернулася до української громадськості: «... Засновуємо свою “Веселку”, бажаючи об'єднати навколо найрізномірніші наші літературні течії. Закликаємо до співробітництва, до реальної і матеріальної допомоги». Тут же містилося пояснення назви часопису: «Веселка — це кінецьч вчорашньої бурі й хвилина спокою перед новим гураганом». На думку редакції, «Веселка» мала стати осередком виявлення й розвитку всіх літературних течій та напрямів, тому повинна була «виблискувати всіма кольорами» (Цит за: Вішка, 2002, с. 159–160).

Поява «Веселки» не пройшла не поміченою, і впродовж усього періоду її існування на шпальтах низки українських громадсько-політичних і таборових видань опубліковано низку відгуків та рецензій. Передусім доцільно докладніше згадати рецензію на перше число «Веселки», вміщену у віденському «Українському прапорі» й передруковану часописом «Український сурмач». Автор рецензії під криптонімом О. Г. одразу наголосив на тому, що видання літературного місячника «Веселки» належить зарахувати до видатних спроб започаткування такого роду часописів. Рецензенту дуже імпонувало, що навколо журналу згуртувались саме молоді митці, які працювали «без крикливої фразеології та кидання шумних кличів, а зате з цілою низкою гідних уваги поетичних справ». Особливо йому сподобалася представлена на сторінках лірика, що сприймалася як близька, зрозуміла й водночас не просякнута «традиційним українським песимізмом» (О. Г., 1922, с. 4).

Майже на кожній сторінці читача втішали, «мов скромні сердешні фіалочки», вірші, пройняті любов'ю до Батьківщини. Рецензент коротко охарактеризував «веселківців», відзначивши особливий шарм віршів В. Конопацького, привабливість натуралістичної лірики М. Селегія, вдумливість віршів А. Падолиста, оригінальність поетичних спроб Л. Ельде, ніжно-чутливі акценти віршів М. Гриви та Ю. Дарагана; І. Зубенко заклав початок доволі майстерної драматичної фантазії; початок оповідання П. Опаренка написаний з таким теплом, що воно нагадує твори Т. Бордуляка (письменник, просвітянин та священник УГКЦ — *авт.*). Позитивний відгук отримала й невеличка стаття Ф. Крушинського та розділ бібліографії (О. Г., 1922, с. 4).

Уже значно пізніше І. Зубенко (1938) у своїх спогадах відзначив, що «Веселка» стала для нього та його однодумців «тим смолоскипом, що

на захмареному небі світив національними кольорами», який свідчив, що «він живий, він ще не вмер — той дух, вічний революціонер». «Веселка» стала зброєю в боротьбі за ідеали, які виборювала Армія УНР: «Коли замовкли гармати й скоростріли, тоді загомонило слово гаряче, щире і натхненне».

Надати українському поетичному слову переможної сили була здатна, на думку «веселківців», молода генерація українських поетів, при цьому особлива роль відводилася творчості «раннього» Павла Тичини (як її предтечі), з притаманним йому відчуттям «пантеїстичного космічного буття», динамічного злету, музичного звучання й відтворення «світової душі». Водночас між «веселківцями» і ним пролягала величезна прірва, бо П. Тичина як людина і поет поступово ставав частиною радянської дійсності, аби з часом майже повністю в ній розчинитися, вдягнувши маску пристосування та ідеологічного пііта; натомість «задротяне» еміграційне покоління безкомпромісно обстоювало чин нації, підпорядковуючи цьому свою працю і творчі здобутки.

Та це не завадило «веселківцям» зануритися (хоча б на короткий час) у «королівство казки», роздумувати над артистичною інтуїцією і поетичним натхненням П. Тичини, оцінювати символізм його поезій та відзначати «трагічно-яскраву» виразність його внутрішнього поетичного горіння. В одній зі своїх статей Є. Маланюк (1922с) захоплено оцінював і техніку, і зміст, і суто українську форму поетичних досягнень поета, вбачаючи в ньому явище світового значення та ставлячи його на один щабель із творчістю Поля Верлена, Рабіндраната Тагора, Олександра Блока, для яких не існувало «ні епох, ні хронік, ні часів, ні чисел», бо вони належали природі, відбиваючи своїми творами «такти Серця Світу» (с. 22–23). Прагнучи познайомити якомога більший загаль із поетичними рядками П. Тичини, Є. Маланюк і «веселківці» організували 15 жовтня 1922 р. у Каліші літературний вечір, присвячений його творчості (*Культосвітній відділ*, 1919–1923, арк. 18).

Уже в наступному числі «Веселки» Є. Маланюк (1922b), відгукуючись на вихід чергової поетичної збірки П. Тичини, був змушений з глибоким сумом констатувати перетворення його у «всесвітнього робітника», з-під пера якого вийшло «несподівано прісне, декретно-прозаїчне, моторошно-плескате» творіння, мовби «Дем'ян Бідний пополам із Оле-сем». На думку критика, це вже був інший П. Тичина — приземлений, дисонуючий, бо «крізь золото і лазур, проступає сморідний бруд звичайної советської дійсності, котра удушує творчість, спинає лет[...]. Щоденне життя тягне вниз. І після сапфірових просторів космосу в поеті прокидається звичайний „советський обиватель”». На жаль, Є. Маланюкові доводилося змиритися з тим, як несподівано й бентежно мусив здатися на милість «страшного, смертного суму» той «найчутливіший

поетичний кларнет» (П. Тичина), після чого «сонячний промінь поезії української» навічно згас у московському мороку (с. 32–33).

Навіть полярні оцінки, контраверсійні судження авторів статей «Веселки», їхня безкомпромісність імпонували читачам, що відповідно збільшило кількість дописувачів і співробітників (із 20 осіб у травні 1922 р. до 50 — станом на травень 1923 р.). Разом із тим неабияке значення мав і той факт, що редакція журналу визначала собі досить амбітні, навіть максималістські цілі: поставити Слово, «вогняне, натхненне, могутнє», немов «напруження тязиви, непохибну зброю, на сторожі Нації», як бачив цю нерозривність між словом і ділом Тарас Шевченко. Яскраво й образно писав про це призначення Є. Маланюк (1922b): «Українська наука й українське мистецтво суть сьогодні чинники, від яких залежить створення української ідеї і запорука енергійної матеріалізації її в життя. Перша мусить підсумовувати скарби національної культури (що невідкритими америками чекають і досі на своїх колумбів), усистематизувати їх і перетопити глиби щедрої руди на шире золото. Вже одне підготування окремих ділянок нашої культури поставить світ перед несподівано величною картиною духовних скарбів України. Перед українським мистецтвом стоїть не менш величне дальше завдання: вдихнути душу національній культурі, створити привабливо прекрасну Легенду України, запалити Народ Український свяченим вогнем національної релігії, впоїти, одухотворити Чорнозем могутньою Ідеєю, натхнути (надихнути — *авт.*) його жадобою національного життя» (с. 40).

Ці заклики справляли потужний вплив на українських митців за кордоном, з кожним опублікованим номером журнал користувався все більшою популярністю в українських еміграційних колах, проте суспільна увага майже не приносила фінансових дивідендів творцям і співробітникам «Веселки». Їхня літературна творчість не оплачувалась, відтак таборові літератори потребували матеріальної допомоги. Цю місію почасти виконував Комітет допомоги інтернованим літераторам у Польщі, заходами якого з 1 серпня по 31 грудня 1922 р., як ішлося в його «Справозданні», на ці та інші гуманітарні потреби було зібрано 464.870 марок польських (м.п.) (*Кошториси Національної єдиної школи, 1922–1924*, арк. 22, 23–26). Ця сума стала можливою завдяки пожертвам Українського Громадського Комітету (300 тис. м.п.), Українського Центрального Комітету в Польщі (50 тис. м.п.), особистого внеску генерала М. Шаповала (10 тис. м.п.), прибутку від вистави Драматичного товариства в таборі Щипіорно (18.870 м.п.) та інших надходжень. Кошти були розподілені малими сумами (2–15 тис. м.п.) між вояками в таборах, у т.ч. й сухотниками. Більші суми були виплачені таборовим літераторам — А. Коршнівському і Ф. Крушинському (20 тис. м.п. кожному), Є. Маланюку (13 тис. м.п.), крім того, частина

грошових надходжень була витрачена Комітетом на допомогу редколегії журналу «Веселка» (*Кошториси Національної єдиної школи*, 1922–1924, арк. 23–26).

І все ж цих коштів було недостатньо, тому редакція звернулася до читачів із проханням про матеріальну підтримку: «Журнал “Веселка” не має жодних фінансових стосунків з будь-яким видавництвом, особливо чи організацією, а являється органом групи молодих літераторів і видається виключно в надії на допомогу від мирного українського громадянства» (“Звернення із проханням про матеріальну підтримку”, 1922, зворот обкладинки). Наприкінці випуску подавалася інформація, скільки і від кого було пожертвовано на пресовий фонд видавництва за певний період. Слід відзначити, що перші два числа журналу були видані за сприяння та фінансової підтримки культурно-освітнього відділу 3-ої Залізної стрілецької дивізії (начальник — полковник М. Деркач). Незабаром після виходу першого числа редакції було передано 15 тис. м.п. від С. Петлюри, який підписався С. Т. — Симон Торнтон (Зубенко, 1938, с. 230). До 1 січня 1923 р. на фонд «Веселки» загалом надійшло 28 тис. 550 м. п.; крім того, 100 крон чеських внесли українські студенти (А. Падоліст, М. Сизий, Ю. Дараган і М. Грива), які студіювали на той час у ЧСР (Сидоренко, 2000, с. 141).

Ще одним джерелом грошових надходжень до видавничого фонду «Веселки» була передплата журналу, але її обсяг ніколи не був великим. Аби зібрати кошти на видання журналу, його симпатичні влаштовували вечорниці (під час яких збирали пожертви для часопису), знаходилися й такі, хто в дарунок передавав редакції газетний папір, нарешті — у разі потреби «веселківці» вдавалися до особистих внесків у видавничий фонд. Як згадував І. Зубенко (1938), інколи «приходилося й свої харчові пайки перетворювати на папір та друкарську фарбу» (с. 231).

Читачі журналу продовжували матеріально підтримувати його і наступного року, завдяки чому світ побачило перше число за 1923 р., присвячене п'ятій річниці проголошення незалежності України. У ньому було опубліковане звернення до українських митців, що заслуговує розлогого цитування: «Великим цвинтарем замовкли степи Батьківщини нашої в червоній заграві Другої руїни[...]. Новим Батиєм насіли на груди Народу Українського орди відвічного ворога і як древнє, справляють гучний банкет кровавої перемоги[...]. Вам молодшому поколінню Українському, що гартує душу в грозі й бурі визвольної боротьби, [...]випадає нині [...]нове завдання: творити національну культуру». З цієї нагоди видавці журналу апелювали до всіх українських митців — «поетів, малярів й музик, різьбярів та акторів», яким, на думку «Веселки», історія наказала створити «Українську Легенду, заспівати Поему Нації. Словом, фарбою, лінією, жестом, звуком не-

ймовірно могутніх маршів і гімнів ви мусите зорганізувати, запалити народні маси й надихнути їх на останній нещадний бій[...] з одвічним ворогом України» (малася на увазі Росія, яка являла і продовжує являти екзистенціальну загрозу існуванню української нації — *авт.*) (Крушинський та ін., 1923, с. 3–4).

Як і раніше, редакція ставила перед українськими митцями максималістські завдання: «Ви мусите ввести нашу національну культуру в перші шерехи національних культур Європи, бо тільки національна українська культура поставить світ перед фактом: Самостійна Україна». Але для цього, на думку редакції, потрібно було позбутися «брудних лахміть ворожої псевдокультури», випростати «трьома століттями зігнуту спину», відкинути «позичені марсельсьези вчорашнього дня», бо «для заліза і бетону сучасності потрібні: криця і вогонь!» Тільки за цих умов для нової генерації українських митців витворилася би можливість перевтілитися в «аргонавтів», які «на могутніх хвилях[...] попливуть за золотим руном Держави Української» (Крушинський та ін., 1923, с. 4).

Підготовка до видання наступного числа журналу теж стало громадською справою, завдяки чому в редакційний фонд «Веселки» до кінця лютого 1923 р. надійшло 484 тис. м. п. пожертв, що вкотре засвідчило відданість читачів своєму журналу ("Редакційний фонд журналу", 1923, с. 48). Це уможливило публікацію в березні 1923 р. чергового числа, присвяченого Кобзареві. Тут уміщено звернення О. Карманюка (1923) до поета під назвою «Молитва до Тараса» (це була не тільки авторська сповідь із усвідомленим розумінням значення поетичного пророцтва великого поета, а й свідчення непохитної віри вояків-митців у Шевченкову зорю), вірші М. Подоляка (1923) «Незабутньому Т. Шевченкові» та Павла Сірого (1923) «В 62 роковини смерті Тараса Шевченка», а також портрет поета.

На сторінках розділу «Бібліографія» подавались огляди та рецензії на журнали, газети, збірки художніх творів та поезій. Зокрема, у № 2–3 за 1923 р. надруковано рецензії на збірки Ольги Кобилянської «Сниться», твори польського поета А. Підгорського-Окулова, повість К. Поліщука «Світ червоний», огляди літературно-наукового журналу «Промінь» (м. Чернівці), вісника українського книжкового руху в Станіславові «Книжка», гумористично-сатиричного журналу «Маски» ("Бібліографія", 1923, с. 44–47).

З нагоди річного ювілею функціонування «Веселки» редакція звернулася до читачів зі статтею, у якій вважала за потрібне ще раз окреслити основні мистецькі орієнтири видавців. Першочерговим завданням було визначено об'єднання українських письменників (особливо молодшої генерації) довкола одного видавничого органу. Наступним — допомога для розвитку найяскравіших індивідуальностей, які долучились

до часопису, а також вишукування, популяризування й удосконалення найцікавіших зразків прояву сучасного українського мистецтва. Ще одне завдання полягало в перенесенні та прищепленні на українському ґрунті кращих зразків західноєвропейського та світового мистецтва ("Першочергові завдання", 1923, с. 57).

Влітку 1923 р. редакція вирішила зважити на пропозицію одного зі своїх найбільших жертводавців — Українського Громадського Комітету (УГК) — та змінила формат часопису, реорганізувавши його з літературного журналу в місячник літератури, мистецтва та громадської думки, що було зроблено з метою розширення кола його читачів. Своє рішення редакція пояснила в зверненні, де наголошувала, що не зрікатиметься «утілітаризму в мистецтві[...], [але] для поширення своєї культурної бази стає на шлях тіснішого єднання з читачем» — шляхом збільшення обсягу белетристичних матеріалів і запровадження нової рубрики «Громадська думка». Ідею щодо заснування згадуваної рубрики подав УГК, який волів бачити в часописі мемуари та спогади з подій національно-визвольної боротьби, а також «статті по національно-громадським справам з такою широтою думки, яка б перекреслювала всякі партійні кордони» ("Звернення редакції", 1923, с. 2).

Така зміна сприяла врізноманітненню змістового наповнення журналу: крім прози й поетичних творів, рецензій і хронікальних матеріалів, на шпальтах «Веселки» почала активніше розміщуватись публіцистика. Одним з її яскравих зразків стало звернення Є. Маланюка (1923) до Д. Донцова, в якому була розкрита мотивація ініціаторів заснування нового журналу: «Опинившись в таборах для інтернованих обеззброєними, [...]ми вхопилися за ту духовну зброю, [...]зброю міцну, сильну, непереможну — національне мистецтво». Часопис постав виключно заходами його засновників, які «останнім напруженням виснажених боротьбою сил, на останні копійки, відірвані від власного вбогого "пайка" інтернованого» спромоглись на видання «Веселки», що невдовзі стала одним із найсолідніших еміграційних українських літературно-мистецьких видань (с. 55).

Упродовж 1923 р. відбувалися зміни й у складі редакційної колегії: провід журналом перейшов до Є. Маланюка та М. Селегія, посаду відповідального редактора зайняв А. Коршнівський. Причиною виходу Ф. Крушинського та І. Зубенка зі складу редколегії було, за свідченнями видавців, переобтяження їх культурно-освітньою роботою поза журналом. Це були не останні зміни, бо восени того ж року було схвалено рішення про те, що редколегія складатиметься з трьох осіб — Є. Маланюка, А. Падолиста та Ю. Дарагана, із залишенням А. Коршнівського на посаді відповідального редактора, технічне оформлення номерів покладалося на видавництво «Чорномор», у якому останній посідав керівну посаду

(редактора). Ці зміни були зумовлені хворобою М. Селегія, що змусило його самоусунутися від редагування журналу.

Роботу редколегії «Веселки» ускладнювало й протистояння між Є. Маланюком, який восени 1923 р. переїхав на навчання до Подєбрадів, та А. Коршнівським. Є. Маланюк звинувачував А. Коршнівського в невдалому підборі матеріалу, редагуванні та самовільній заміні надісланих ним матеріалів своїми. Однак у ході листування та висловлюванні обопільних претензій, а також залучення до обговорення генерала М. Шаповала й А. Падоліста вдалося дійти компромісу (Сидоренко, 2000, с. 144).

Завдяки досягнутому порозумінню з'явилося видання здвоєного (11/12) числа журналу, який, як пізніше з'ясувалося, став останнім. Його виходом редакція вшанувала видатну українську поетесу Лесю Українку, портретом якої відкривався цей випуск із підписом над ним «Велике серце України», рядками з її поеми «На руїнах» та розлогою статтею Юрія Сірого про життєвий шлях і творчість літераторки.

У цьому ж числі вміщено привітальну адресу з нагоди урочистого святкування в Празі 20-літньої поетичної діяльності «першого кохання України» Олександра Олесь. Віддаючи митцю належне, «веселківці» піднесено звернулися до «Першого Поета Нової України, вогняна пісня якого окрилила перший свідомий український чин». На їхню думку, зараз, «коли лунають нові, залізні марсельєзи, коли народ український, відбувши в апокаліпсисі останніх років страшне хрещення вогнем і кров'ю, стоїть дужий і молодий Прометей, хай ще закований[...] — в останніх кайданах, — сьогодні схиляємо голову перед Тим, хто в чорній тиші російської ночі будив націю, хто полум'ям душі палив іржаві від рабства серця, хто був пророком першого бою і хто перший гукнув коротке й дзвінке, страшне, але святе слово „Меч”!».

На думку «веселківців», О. Олесь власною творчістю вписав своє ім'я «в криваву, а тому безсмертну Історію Твого (українського — *авт.*) Народу», і що час є безсилим над «вічним юнацтвом» його пісень, і «вони вічно буятимуть в серцях української молоді», та завжди залишатимуться «тим першим огнем, що запалюватиме святу любов і святий гнів». Апелюючи до трагічно-жертвних і разом із тим героїчних сторінок української історії, «веселківці» стверджували: «...Так само, як ми йшли під Крути і Мотовилівки з віршем Твоїм на вустах, так і вірш Твій буде першою силою, яка покличе на близький вже пекельний і останній бій за Державність ті покоління, що народилися під музику наших гармат» ("До «Першого Поета Нової України», 1923, с. 52–53).

Недовга (лише півторарічна) видавнича історія журналу «Веселка» виявилася достатньою для набуття ним значення літературного форуму, відкритого для конструктивних дискусій та артикуляції нових ідей, які народжувалися в головах його творців і найближчо-

го кола читачів-однодумців. Попри всі труднощі й непорозуміння, журнал продовжував залишатися розмаїтим у тематичному плані: на його шпальтах друкувалися п'єси, оповідання, новели, нариси, вірші, тут же публікувалися статті та рецензії. Також на шпальтах «Веселки» часто з'являлися перекладні твори та зразки поетичної творчості, зокрема Адама Міцкевича «Альпухара» (у перекладі Д. Левського); «Солов'їний сад» Олександра Блока, «Ariette» Поля Верлена, «Sitoutes les filles» Поля Фора (М. Селегія); «Молода жінка до свого чоловіка» Арнольда, «Намогильний напис» Антеро де Канталь, «Сон, як чорна тінь» Поля Верлена, «Заклик» Георга Гервега (О. Турянського); «Людина й море» Шарля Бодлера (Є. Маланюка), «Вівчарський скік» та «Сліпий» Гі де Мопассана (Миколи Шаповала); уривок зі збірки «Gilajali» Рабіндраната Тагора (Ореста Петрейчука); п'єса «П'ятий акт» Івана Ольбрахта та ін.

«Веселкова» хроніка містила інформацію переважно про мистецьке життя в Україні. З неї можна було довідатись про відкриття драматичної студії акторської групи «Березіль» у Києві, про працю учня Григорія Нарбута Марка Кірнарського над серією графічних портретів, про новини з обширу книговидання в Харкові та мистецьку виставку у Львові, про збори видавничої ради Українського громадського видавничого комітету та вихід «Бюлетеню українського громадського видавничого фонду», проведення літературних вечорниць товариства «Веселка», заснування драматичних курсів при театральній трупі «Веселки» та ін.

Рубрики «Мистецька трибуна» і «Театр» були представлені статтями О. Карманюка («Драматичне товариство Об'єднання»), Є. Маланюка («Ідеї та дії», «Думки про мистецтво»), Ю. Сірого («Леся Українка» до 10-ліття з дня смерті поетеси), Дмитра Донцова («З непевного шляху») та ін. У строєному номері «Веселки» було опубліковано розгорнуту статтю М. Селегія, що містила огляд поетичної творчості М. Осика. У ній автор детально розбирав мистецькі якості поезії митця, вбачаючи в ній «яскраву індивідуально-поетичну відрубність футуризму». На його думку, М. Осика «втільює здецидовані (рішучі — *авт.*) імпульси та стремління цілої поневоленої нації у вислові глибоко (суто) індивідуальному, через що його силуетки (образи — *авт.*) мають значення індивідуального» (Селегій, 1923, с. 31–36).

Ще дві рубрики — «Поштова скринька» та «Відповіді редакції» — були невеликими за обсягом і нагадували «друкований чат»: видавці вказували адресата і вміщували коротке звернення до нього. Свої ж відповіді на отримані листи редакція подавала в рубриці «Відповіді редакції». Рубрика «Громадська думка» переважно містила статті О. Карманюка «Про політичну еміграцію», «Московська “українізація”

України» та Є. Маланюка «Pro domo sua» та «Про динамізм» (реакція на статтю д-ра Д. Донцова «Про молодих») та ін.

Усі числа «Веселки» були щедро ілюстровані графікою Петра Омельченка, Василя Дядинюка, А. Жуківа, Віктора Цимбала, Зубка-Мокієвського, Миколи Щербака. Найчастіше використовувалися рослинні орнаменти, «пейзажні сонети», лаконічні символічні замальовки, портрети. Слід відзначити, що автори вміщених у журналі творів часто поспігувалися псевдонімами. Н. Сидоренко у своїй праці подала розшифрування деяких з них: Аполон Падоліст (Листопад) — Олександр Варавин; Олекса Карманюк — Анатолій Коршнівський, М. Осика — Михайло Островецький, Івась Блакитний — І. Яблонський, Данило Левський — Данилевський, Максим Грива мав прізвище Загривний, Микола Подольак — Чарський, а Василь Лімниченко — Мельник. Лариса Ельде — це ймовірно Лідія Дучимінська, Галина Орлівна — Маєвська (Поліщук), Борис Б. — Базилевич (Сидоренко, 2000, с. 130).

Вплив журналу на літературно-поетичний процес був настільки значним, що на початку 1924 р. частина його співробітників докладали зусиль для продовження видання «Веселки». З огляду на те, що чимало авторів часопису вже мешкали в Подєбрадах і Празі, виник план перенести видання журналу до ЧСР. Більше того, одразу ж після виходу № 11–12 було розпочато збирання матеріалів до наступного «чеського» числа; твори були опрацьовані та надіслані генералом М. Шаповалом до головного редактора видавництва «Чорномор» М. Садовського. Однак підготовка до ліквідації таборів інтернованих у Польщі, що велася впродовж першої половини 1924 р., та їхнє закриття (з 1 серпня того ж року) стали на перешкоді; до того ж не вдалося зібрати достатню суму коштів, яка б покрила видатки на тиражування наступного випуску. З огляду на ці обставини видання «Веселки» остаточно припинилося (Зубенко, 1938).

Висновки

Журнал «Веселка», на відміну від інших таборових літературних видань, зібрав навколо себе справжню плеяду митців художнього слова. Жоден журнал інтернованих не мав такої варіації жанрів і стилів, що були представлені на сторінках «Веселки». Авторів, які публікували свої перші спроби в часописах на кшталт «Літературно-військового вісника», «Нашої зорі», «Ока», до «Веселки» подавали вже зрілі, «достиглі плоди» своєї творчості. Каліський місячник зростив не лише талановитих письменників, а й майстерних ілюстраторів, які згодом прикрасили своїми орнаментами та заставками ще не одне видання.

«Веселка» стала зразком розвитку та еволюції видавничої справи в таборах, адже її видавці сприйняли всі зауваги, які були висловлені читачами до змістового наповнення преси, що тиражувалися в 1921 р.

За весь час існування часопис не відчував будь-якого тиску цензури та влади, редактори вільно могли обирати напрям і характер публікацій. Крім того, редколегія публікувала надісланий матеріал навіть тоді, коли не зовсім погоджувались із думкою автора.

Задля розширення читацької аудиторії редактори часопису подавали різноманітну інформацію (вісті з України, таборова хроніка, бібліографія тощо), однак основною метою заснування «Веселки» стало творення мистецтва заради мистецтва. І все ж, незважаючи ні на що, ця ідея наскрізно пройшла через усі випуски журналу. «Веселка» об'єднала навколо себе митців, які черпали натхнення не з оточення, а зі свого внутрішнього «я», втілюючи власне бачення світу в оригінальних мистецьких творах.

Фото з архівів

Рис. 1. Фрагмент обкладинки
першого номеру
журналу «Веселка»
(табір Каліш, 1922 р.)

Рис. 2. Графічна заставка
«Три старших лицарі над
яром зупинились», автор —
П. Омеляченко
(журнал «Веселка». Каліш,
1922, № 3 (Липень), с. 3)

Рис. 3. Графічна заставка «Туга», автор — П. Омеляченко
(журнал «Веселка». Каліш, 1922, № 3 (Липень), с. 3)

Рис. 4. Графічна заставка
«Над ставком», автор — А. Жуків
(журнал «Веселка». Каліш, 1922,
№ 3 (Липень), с. 7)

Рис. 6. Графічна заставка
«Панна з трояндами», автор —
П. Омеляченко (журнал «Веселка».
Каліш, 1922, № 6–7–8, с. 13)

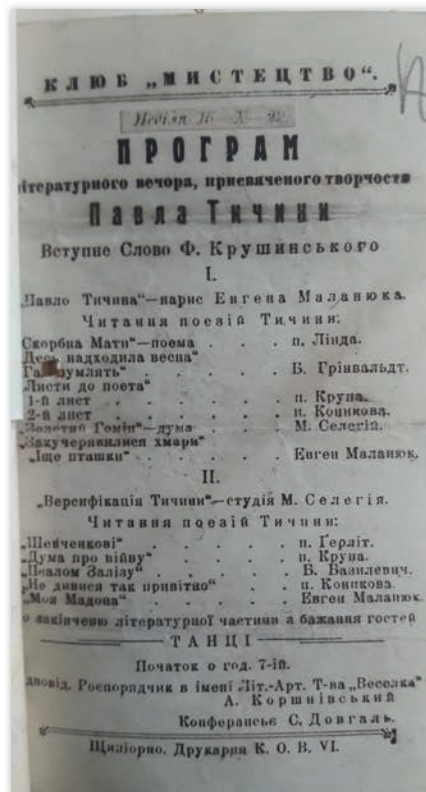

Рис. 5. Програмка літературного
вечора, присвяченого творчості
П. Тичини (15 жовтня 1922 р.),
табір Каліш

Рис. 7. Федір Крушинський, сотник Армії УНР, член редколегії і відповідальний
редактор журналу «Веселка» (фото 1919 р.)

Рис. 8. Євген Маланюк,
сотник Армії УНР, співредактор
і член редколегії журналу
«Веселка» (фото 1924 р.)

Рис. 9. Юрій Дараган,
сотник Армії УНР, член редколегії
журналу «Веселка»

Рис. 10. Графічна заставка «Каменярі», автор — В. Дядинюк
(журнал «Веселка». Каліш, 1923, № 4–5–6 (Квітень–травень–червень), с. 17)

*Рис. 11. Працівники видавництва «Чорномор»;
в центрі (сидить) редактор видавництва і відповідальний редактор журналу
«Веселка» сотник Армії УНР Антон Коршинівський, табір Каліш, 1923 р.
(Архів ОУН в УІС — Лондон, ф.30, оп.3, од.зб.17, од.обл.3)*

*Рис. 12. Логотип видавництва «Чорномор»,
яке забезпечувало тиражування всіх випусків журналу «Веселка»*

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

- Бібліографія. (1923, лютий–березень). *Веселка*, 2–3, 44–47.
- Вішка, О. (2002). *Преса української еміграції в Польщі (1920–1939 рр.): історико-бібліографічне дослідження* (М. М. Романюк, ред.). Львівська наукова бібліотека імені В. Стефаника.
- Голубнича-Шленчак, Ю. (2019). Видання таборової газети «Український сурмач» вояками інтернованої Армії УНР у таборах Каліш та Щипіорно в Польщі (1922–1923 рр.). В А. Душний, М. Махмудов, М. Стреначікова, В. Ільницький, & І. Зимоля (Ред.), *Фундаментальні та прикладні дослідження: сучасні науково-практичні рішення і підходи. Міждисциплінарні перспективи* (с. 11–12). Посвіт.
- Голубнича-Шленчак, Ю. (2021). *Видавнича діяльність інтернованої Армії УНР у таборах Польщі (1921–1924 рр.)* [Дисертація доктора філософії, Київський університет імені Б. Грінченка].
- Голубнича-Шленчак, Ю., & Срібняк, І. (2024). «Жива праця [нав]коло друкованого слова[...] будила приспані творчі сили» (патріотично-виховна місія журнальної періодици у таборі інтернованих Військ УНР Каліш, Польща, 1921 р.). В І. Sribniak & D. Hryn (Eds.), *Temporis filia veritas* (с. 256–269). Consortium scientifico-éducatif international Lucien Febvre.
- [До «Першого Поета Нової України»]. (1923, листопад–грудень). *Веселка*, 11–12, 52–53.
- [Звернення із проханням про матеріальну підтримку]. (1922). *Веселка*, 5, зворот обкладинки.
- [Звернення редакції]. (1923, липень–серпень). *Веселка*, 7–8, 2.
- Зубенко, І. (1938). «Веселка» й «веселківці». В М. Садовський (Ред.), *За державність: матеріали до історії Війська Українського* (Вип. 9, с. 226–235). Українське воєнно-історичне товариство.
- Карманюк, О. (1923, лютий–березень). Молитва до Тараса. *Веселка*, 2–3, 3.
- Колянчук, О. (2000). *Українська військова еміграція у Польщі (1920–1939)*. Інститут українознавства імені І. Крип'якевича Національної Академії Наук України.
- Кошториси Національної єдиної школи та Комітету допомоги інтернованим літераторам в Польщі; розписки, рахунки та інші фінансові документи. (1922–1924). (Фонд 4007, опис 1, справа 16), Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, Київ.
- Крупач, М. (2004). Літературно-артистичне товариство «Веселка» (1922–1923). *Парадигма*, 2, 268–285.
- Крушинський, Ф., Маланюк, Є., Селегій, М., Зубенко, І., & Коршнівський, А. (1923, січень). В п'яту річницю проголошення самостійної України. *Веселка*, 1, 3–4.
- Культовітний відділ 3-ої Залізної стрілецької дивізії армії УНР у таборі Каліш (Польща). (1919–1923). (Фонд 3525, опис 1, справа 15), Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, Київ.
- Маланюк, Є. (1922а). В космічному оркестрі. Павло Тичина. *Веселка*, 5, 32–33.
- Маланюк, Є. (1922б). Ідеї і дії. *Веселка*, 9–10, 40.
- Маланюк, Є. (1922с). Павло Тичина. *Веселка*, 4, 21–26.
- Маланюк, Є. (1923). Pro domo sua (Замість одвертого листа Д-ру Донцову). *Веселка*, 7–8, 55–59.
- Місило, Є. (Уклад.). (1991). *Бібліографія української преси в Польщі (1918–39) і Західньо-Українській Народній Республіці (1918–19)*. Видавництво Канадського інституту українських студій, Альбертський університет.
- О. Г. (1922, 27 липня). [Рецензія]. *Український Сурмач*, 22, 4.
- Павленко, М. І. (1999). *Українські військовополонені й інтерновані у таборах Польщі, Чехословаччини та Румунії: ставлення влади і умов перебування (1919–1924 рр.)*. Інститут історії України Національної академії наук України.
- [Першочергові завдання]. (1923, квітень–травень–червень). *Веселка*, 4–5–6, 57.
- Подольак, М. (1923, лютий–березень). Незабутньому Т. Шевченкові. *Веселка*, 2–3.

- Просалова, В. А., & Григошкіна, Я. В. (2022). Задротянська лірика «Каліського Парнасу»: тексти і контексти. В *New development horizons of philological science* (с. 263–289). Baltija Publishing. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-248-7-13> [Редакційний фонд журналу]. (1923, лютий–березень). *Веселка*, 2–3, 48.
- Селегій, М. (1923, квітень–травень–червень). М. Осика та його поезії. *Веселка*, 4–5–6, 31–36.
- Сидоренко, Н. (2000). *Національно-духовне самоствердження: Ч. 2. Преса інтернованих українців та цивільної еміграції (Чехія, Польща, Румунія, Єгипет, 1919–1924)*. Дослідницький центр історії української преси.
- Сірий, П. (1923, лютий–березень). В 62 роковини смерті Тараса Шевченка. *Веселка*, 2–3.
- Славич, Н. (Уклад.). (2024). *Літературний журнал «Веселка» (1922–1923): систематичний покажчик змісту* (О. Баган, ред.). Крила.
- Срібняк, І. (1997). *Обеззброєна, але нескорена: Інтернована Армія УНР у таборах Польщі й Румунії (1921–1924 рр.)*. Видавництво імені Олени Теліги.
- Срібняк, І. (2017). Хроніка життя інтернованих вояків-українців у таборі Каліш, Польща (1922 р.). *Сумська старовина*, 51, 25–34.
- Срібняк, І. (2018а). Перебування інтернованих вояків-українців у таборі Каліш, 1923 р. (за матеріалами часопису «Український Сурмач»). В О. О. Салата (Ред.), *Історичні джерела в українському інформаційному й освітньому просторі: верифікація та інтерпретація* (с. 159–174). Твори.
- Срібняк, І. (2018б). Табір інтернованих Військ УНР у Каліші, Польща (перша половина 1921 р.): моральний стан старшинства та заходи з його нормалізації. *Емінак*, 1(21), 2, 42–49.
- Срібняк, І. (2020). Діяльність освітніх закладів у таборі інтернованих вояків Армії УНР Каліш (1921–1924 рр.). *Facta Simonidis*, 1(13), 143–161.
- Срібняк, І., & Палієнко, М. (2022). Повсякдення інтернованих вояків Армії УНР у таборах Стшалково і Каліш, Польща, крізь призму публікацій журналу «Наша Зоря» (1921–1923 рр.). *Український інформаційний простір*, 1(9), 209–232. [https://doi.org/10.31866/2616-7948.1\(9\).2022.257226](https://doi.org/10.31866/2616-7948.1(9).2022.257226)
- Статуту літературних, драматичних і релігійних товариств*. (1919–1923). (Фонд 3525, опис 1, справа 1а), Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, Київ.
- Bruski, J. J. (2000). *Petlurowcy. Centrum Państwowe Ukraińskiej Republiki Ludowej na wychodźstwie (1919–1924)*. Arcana.
- Karpus, Z. (1997). *Jeńcy i internowani rosyjscy i ukraińscy na terenie Polski w latach 1918–1924*. Toruń.
- Sribnyak, I. (2021). Obóz internowanych żołnierzy ukraińskich w Kaliszu: życie kulturalne i artystyczne (1921–1924). *Przegląd Wschodni*, 17, 1–4(62), 261–273.
- Wiszka, E. (1996–1997). Prasa obozowa żołnierzy armii Ukraińskiej Republiki Ludowej internowanych w Kaliszu i Szczypiornie w latach 1920–1924. *Rocznik Kaliski*, 26, 153–170.
- Wiszka, E. (2001). *Prasa emigracji ukraińskiej w Polsce 1920–1939*. Toruń.

REFERENCES

- Bibliohrafiia [Bibliography]. (1923, February–March). *Veselka*, 2–3, 44–47 [in Ukrainian].
- Bruski, J. J. (2000). *Petlurowcy. Centrum Państwowe Ukraińskiej Republiki Ludowej na wychodźstwie (1919–1924)* [Petlurians. State Center of the Ukrainian People's Republic in exile (1919–1924)]. Arcana [in Polish].
- [Do "Pershoho Poeta Novoi Ukrainy" [To the "First Poet of New Ukraine"]]. (1923, November–December). *Veselka*, 11–12, 52–53 [in Ukrainian].

- Holubnycha-Shlenchak, Yu. (2019a). Vydannia taborovoi hazety "Ukrainskyi surmach" voiakamy internovanoi Armii UNR u taborakh Kalish ta Shchypiorno v Polshchi (1922–1923 rr.) [Publication of the camp newspaper "Ukrainskyi surmach" by soldiers of the interned Army of the Ukrainian People's Republic in the Kalish and Shchypiorno camps in Poland (1922–1923)]. In A. Dushnyi, M. Makhmudov, M. Strenachikova, V. Ilnytskyi, & I. Zymomria (Eds.), *Fundamentalni ta prykladni doslidzhennia: Suchasni naukovo-praktychni rishennia i pidkhody. Mizhdystsyplinarni perspektyvy* [Fundamental and applied researches: Contemporary scientific and practical solutions and approaches. Interdisciplinary prospects] (pp. 11–12). Posvit [in Ukrainian].
- Holubnycha-Shlenchak, Yu. (2021). *Vydavnycha diialnist internovanoi Armii UNR u taborakh Polshchi (1921–1924 rr.)* [Publishing activity of the interned Army of the Ukrainian People's Republic in the camps of Poland (1921–1924)] [Doctoral Dissertation, Borys Grinchenko Kyiv University] [in Ukrainian].
- Holubnycha-Shlenchak, Yu., & Sribniak, I. (2024). "Zhyva pratsia [nav]kolo drukovanoho slova[...] budyla pryspani tvorchy syly" (patriotychno-vykhovna misiia zhurnalnoi periodyky u tabori internovanykh Viisk UNR Kalish, Polshcha, 1921 r.) ["Lively work [around] the printed word [...] awakened dormant creative forces" (patriotic and educational mission of magazine periodicals in the Camp of Internees of the UNR Troops in Kalisz, Poland, 1921)]. In I. Sribniak & D. Hryn (Eds.), *Temporis filia veritas* (pp. 256–269). Consortium scientifico-éducatif international Lucien Febvre [in Ukrainian].
- Karmaniuk, O. (1923, February–March). Molytva do Tarasa [A prayer to Taras]. *Veselka*, 2–3, 3 [in Ukrainian].
- Karpus, Z. (1997). *Jeńcy i internowani rosyjscy i ukraińscy na terenie Polski w latach 1918–1924* [Russian and Ukrainian prisoners of war and internees on Polish territory in 1918–1924]. Toruń [in Polish].
- Kolianchuk, O. (2000). *Ukrainska viiskova emihratsiia u Polshchi (1920–1939)* [Ukrainian Military Emigration in Poland (1920–1939)]. I. Krypiakievych Institute of Ukrainian Studies National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].
- Koshtorysy Natsionalnoi yedynoi shkoly ta Komitetu dopomohy internovanyim literatoram v Polshchi; rozpysky, rakhunky ta inshi finansovi dokumenty [Estimates of the National Unified School and the Committee for Assistance to Interned Writers in Poland; receipts, accounts and other financial documents]. (1922–1924). (Fund 4007, Inventory 1, Folder 16), Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine, Kyiv [in Ukrainian].
- Krupach, M. (2004). Literaturno-artystychne tovarystvo "Veselka" (1922–1923) [Literary and Artistic Society "Rainbow" (1922–1923)]. *Paradyhma*, 2, 268–285 [in Ukrainian].
- Krushynskyi, F., Malaniuk, Ye., Selehi, M., Zubenko, I., & Korshnivskyi, A. (1923, January). V piatu richnyiuiu proholoshennia samostiinoi Ukrainy [On the fifth anniversary of the proclamation of independent Ukraine]. *Veselka*, 1, 3–4 [in Ukrainian].
- Kultosvitnii viddil 3-oi Zaliznoi striletskoi dyvizii armii UNR u tabori Kalish (Polshcha) [Cultural and educational department of the 3rd Iron Rifle Division of the UNR Army in the Kalisz camp (Poland)]. (1919–1923). (Fund 3525, Inventory 1, Folder 15), Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine, Kyiv [in Ukrainian].
- Malaniuk, Ye. (1922a). V kosmichnomu orkestri. Pavlo Tychyna [In the space orchestra. Pavlo Tychyna]. *Veselka*, 5, 32–33 [in Ukrainian].
- Malaniuk, Ye. (1922b). Idei i dii [Ideas and Actions]. *Veselka*, 9–10, 40 [in Ukrainian].
- Malaniuk, Ye. (1922c). Pavlo Tychyna. *Veselka*, 4, 21–26 [in Ukrainian].
- Malaniuk, Ye. (1923). Pro domo sua (Zamist odvertotoho lysta D-ru Dontsovu) [Pro domo sua (Instead of an open letter to Dr. Dontsov)]. *Veselka*, 7–8, 55–59 [in Ukrainian].
- Misylo, Ye. (Comp.). (1991). *Bibliohrafiia ukrainskoi presy v Polshchi (1918–39) i Zakhidno-Ukrainskii Narodnii Respubliksi (1918–19)* [A bibliography of the Ukrainian press

- in Poland (1818–39) and in the Western Ukrainian People's Republic (1918–19)]. Canadian Institute of Ukrainian Studies Press University of Alberta [in Ukrainian].
- O. H. (1922, July 27). [Retsenziia [Review]]. *Ukrainskyi Surmach*, 22, 4 [in Ukrainian].
- Pavlenko, M. I. (1999). *Ukrainski viiskovopoloneni y internovani u taborakh Polshchi, Chekhoslovachchyny ta Rumunii: Stavlennia vlady i umovy perebuvannia (1919–1924 rr.)* [Ukrainian prisoners of war and internees in camps in Poland, Czechoslovakia and Romania: The attitude of the authorities and the conditions of their stay (1919–1924)]. Institute of History of Ukraine of the National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].
- Podoliak, M. (1923, February–March). Nezabutnomu T. Shevchenkovi [To the unforgettable T. Shevchenko]. *Veselka*, 2–3 [in Ukrainian].
- Prosalova, V. A., & Hryhoshkina, Ya. V. (2022). Zadrotianska liryka "Kaliskoho Parnasu": Teksty i konteksty [Zadrotian lyrics of "Kaliskyi Parnas": Texts and contexts]. In *New development horizons of philological science* (pp. 263–289). Baltija Publishing. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-248-7-13> [in Ukrainian].
- [Pershocherhovi zavdannia] [Priority tasks]. (1923, April–May–June). *Veselka*, 4–5–6, 57 [in Ukrainian].
- [Redaktsiinyi fond zhurnalu [Editorial staff of the magazine]]. (1923, February–March). *Veselka*, 2–3, 48 [in Ukrainian].
- Selehii, M. (1923, April–May–June). M. Osyka ta yoho poezii [M. Osyka and his poetry]. *Veselka*, 4–5–6, 31–36 [in Ukrainian].
- Siryi, P. (1923, February–March). V 62 rokovyny smerti Tarasa Shevchenka [On the 62nd anniversary of Taras Shevchenko's death]. *Veselka*, 2–3 [in Ukrainian].
- Slavych, N. (Comp.). (2024). *Literaturnyi zhurnal "Veselka" (1922–1923): Systematychnyi pokazhchyk zmistu* [Literary Journal "Rainbow" (1922–1923): Systematic index of contents] (O. Bahan, Ed.). Kryla [in Ukrainian].
- Sribniak, I. (1997). *Obezzbroiena, ale neskorena: Internovana Armiia UNR u taborakh Polshchi y Rumunii (1921–1924 rr.)* [Disarmed, but unconquered: The Interned Army of the Ukrainian People Republic in the camps of Poland and Romania (1921–1924)]. Vydavnytstvo imeni Oleny Telihy [in Ukrainian].
- Sribniak, I. (2017). Khronika zhyttia internovanykh voiakiv-ukraintsev u tabori Kalish, Polshcha (1922 r.) [The chronicle of the life of interned soldiers-Ukrainians in the camp of Kalisz, Poland (1922)]. *Sumy Antiquity*, 51, 25–34 [in Ukrainian].
- Sribniak, I. (2018a). Perebuvannia internovanykh voiakiv-ukraintsev u tabori Kalish, 1923 r. (za materialamy chasopysu "Ukrainskyi Surmach") [The stay of interned Ukrainian soldiers in the camp of Kalisz, 1923 (based on materials from the magazine "Ukrainskyi Surmach")]. In O. O. Salata (Ed.), *Istorychni dzherela v ukrainskomu informatsiinomu y osvithnomu prostori: Veryfikatsiia ta interpretatsiia* [Historical sources in the Ukrainian information and educational space: Verification and interpretation] (pp. 159–174). Tvory [in Ukrainian].
- Sribniak, I. (2018b). Tabir internovanykh Viisk UNR u Kalishi, Polshcha (persha polovyna 1921 r.): Moralnyi stan starshynstva ta zakhody z yoho normalizatsii [The camp of interned troops of the UNR in Kalish, Poland (first half of 1921): The moral state of seniority and take steps to normalize it]. *Eminak*, 1(21), 2, 42–49 [in Ukrainian].
- Sribniak, I. (2020). Diialnist osvithnikh zakladiv u tabori internovanykh voiakiv Armii UNR Kalish (1921–1924 rr.) [Activities of educational institutions in the internment camp Army of the Ukrainian People's Republic Kalisz (1921–1924)]. *Facta Simonidis*, 1(13), 143–161 [in Ukrainian].
- Sribniak, I., & Paliienko, M. (2022). Povsiakdennia internovanykh voiakiv Armii UNR u taborakh Stshalkovo i Kalish, Polshcha, kriz pryzmu publikatsii zhurnalu "Nasha Zoria" (1921–1923 rr.) [Everyday life of the UPR Army interned soldiers in Strzałkowo & Kalisz Camps (Poland) through the lens of the journal "Nasha Zoria" ("Our Dawn") (1921–1923)]. *Ukrainian Information Space*, 1(9), 209–232. [https://doi.org/10.31866/2616-7948.1\(9\).2022.257226](https://doi.org/10.31866/2616-7948.1(9).2022.257226) [in Ukrainian].

- Sribnyak, I. (2021). Obóz internowanych żołnierzy ukraińskich w Kaliszu: Życie kulturalne i artystyczne (1921–1924) [The camp of interned Ukrainian soldiers in Kalisz: Cultural and artistic life (1921–1924)]. *Przegląd Wschodni*, 17, 1–4(62), 261–273 [in Polish].
- Statuty literaturnykh, dramatychnykh i relihiinykh tovarystv* [Statutes of literary, dramatic and religious societies]. (1919–1923). (Fund 3525, Inventory 1, Folder 1a), Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine, Kyiv [in Ukrainian].
- Sydorenko, N. (2000). *Natsionalno-dukhovne samostverdzhennia: Ch. 2. Presa internovanykh ukrainsiv ta tsyvilnoi emihratsii (Chekhiia, Polshcha, Rumuniia, Yehypet, 1919–1924)* [National and spiritual self-affirmation: Pt. 2. The press of interned Ukrainians and civil emigration (Czech Republic, Poland, Romania, Egypt, 1919–1924)]. *Doslidnytskyi tsentr istorii ukrainskoi presy* [in Ukrainian].
- Wisnka, E. (1996–1997). Prasa obozowa żołnierzy armii Ukraińskiej Republiki Ludowej internowanych w Kaliszu i Szczypiornie w latach 1920–1924 [Camp press of soldiers of the army of the Ukrainian People's Republic interned in Kalisz and Szczypiorn in 1920–1924]. *Rocznik Kaliski*, 26, 153–170 [in Polish].
- Wisnka, E. (2001). *Prasa emigracji ukraińskiej w Polsce 1920–1939* [The Press of Ukrainian Emigration in Poland 1920–1939]. Toruń [in Polish].
- Wisnka, E. (2002). *Presa ukrainskoi emihratsii v Polshchi (1920–1939 rr.): Istoryko-bibliohrafichne doslidzhennia* [The press of the Ukrainian emigration in Poland (1920–1939): A historical and bibliographical study] (M. M. Romaniuk, Ed.). *Vasyl Stefanyk Lviv Scientific Library* [in Ukrainian].
- Zubenko, I. (1938). "Veselka" y "veselkivtsi" ["Rainbow" and "Rainbow People"]. In M. Sadovskyi (Ed.), *Za derzhavnist: Materialy do istorii Viiska Ukrainskoho* [For Statehood: Materials for the History of the Ukrainian Army] (Iss. 9, pp. 226–235). *Ukrainske voienno-istorychne tovarystvo* [in Ukrainian].
- [Zvernennia redaktsii [Editorial message]]. (1923, July–August). *Veselka*, 7–8, 2 [in Ukrainian].
- [Zvernennia iz prokhanniam pro materialnu pidtrymku [Request for financial support]]. (1922). *Veselka*, 5, back cover [in Ukrainian].

Надійшла: 10.02.2025; Прийнято: 29.05.2025;
Статтю вперше опубліковано онлайн: 18.07.2025

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons «Attribution» 4.0.